

KAMPEN OM ANERKENDELSE SOM FORÆLDER

Kultur sociolog Patrizia Madsen

Billedet af faderskabet, er ud fra undersøgelserne at bedømme temmelig broget og modsætningsfyldt i forhold til anskuelsen af et faderskab i hastig forandring. Dette rejser spørgsmålene; 1) Om fædre måske har lettere ved at droppe kontakten til deres børn efter skilsmisse, eller 2) Om det offentlige system giver så mange udfordringer, at faderen til sidst "giver op"? Dette dokument er et resume af resultaterne af en undersøgelse, som havde til formål at undersøge; Hvordan fædre oplever samarbejdet og kontakten til de offentlige institutioner i forbindelse med deres børns bopæl og samværsordning, og hvilken betydning det har for faderrollen. Undersøgelsen er baseret på en spørgeskemaundersøgelse, suppleret af 16 kvalitative interviews

Lovgivningen lægger op til at "børn har ret til to forældre", også efter et samlivsophør mellem forældrene. Alligevel er 89 procent af bopælsforældrene ifølge Danmarks statistik kvinder. Når forældrenes samliv ophører, skal det afgøres, hvem af de to, der skal være bopælsforælder, og hvem der skal være samværsforælder. Afgørelsen kan enten træffes frivilligt mellem forældrene, ved Statsforvaltningens mægling, eller ved en domskendelse. Bopælsforælderen, altså i 89% af tilfældene moderen, er den part, som børnene får folkeregisteradresse hos, og som dermed modtager økonomisk støtte fra både staten og samværsforælderen, tilbydes hjælp i rollen som enlig forælder, og inddrages aktivt i barnets dagligdag og de beslutninger, der træffes omkring barnet. Samværsforælderen, som i langt de fleste tilfælde er faderen, skal derimod betale til bopælsforælderen, bliver ikke tilbudt hjælp i rollen som samværsforælder, og skal selv være meget opsøgende for at få informationer om barnets dagligdag. Samværsforælderen, faderen, kommer derfor til at stå med en oplevelse af at være sat ud på sidelinjen i forhold til barnet og dets dagligdag. Hertil kommer, at samværsforælderen ikke pr. automatik har ret til samvær med sit eget barn, men at det i stedet er barnet, som har *"ret til samvær med den forælder, som det ikke har bopæl hos"* jf. Forældreansvarsloven § 19 stk. 1, mens stk. 2 præciserer at *"Den forælder, som barnet ikke har bopæl hos, kan anmode om samvær"*. I praksis vil det sige, at fædre skal have moderens eller statens tilladelse til at være sammen med deres børn.

Så på trods af, at omsorgsmaskulinitet er blevet et mere dominerende ideal i Danmark, har det ikke smittet af på ligestillingen, når det handler om at dele ansvaret for børnene efter et samlivsophør. Kvindernes ansvarsfølelse over for børnene og hjemmet er, ifølge Steen Baagø Nielsen, mandeforsker ved Roskilde Universitet, ikke nødvendigvis et biologisk træk hos kvinden, men nærmere en forventning i samfundet som medfører, at mændene står over for en udfordring, fordi der stadig hersker en skepsis om mænds evner og reelle interesse for omsorg.

Hvem er "Den gode forælder"

Når forældrene ved et samlivsophør ikke kan blive enige om barnets bopæl og samværsordning tages der ofte kontakt til Statsforvaltningen i håb om hjælp fra en objektiv, tredje part. For mødre og især fædre, bliver oplevelsen dog en ganske anden – en kamp for og om anerkendelse som forælder.

I mødet med Statsforvaltningen oplever fædre og mødre, at anerkendelsen som forælder opnås ved at udvise gode samarbejdsevner. Definitionen af "det gode samarbejde" er dog temmelig uklar, hvor særligt fædrene oplever en manglende rådgivning og vejledning i forhold til, hvad der forventes, og hvilke kriterier, de som forældre bliver bedømt ud fra.

I et forsøg på at fremstå som "forælderen med de gode samarbejdsevner" gøres der brug af handlingsstrategier der; 1) Får forælderen til at fremstå på bedst mulig vis, for eksempel ved at tage skjorte på, forberede sig godt, lade håret gro og tildække tatoveringer for at undgå eventuelle fordomme, 2) devaluere den anden forælders ressourcer ved at fremhæve de mangler, der kan være i forhold til for eksempel manglende uddannelse.

Fordi fædre og mødre derved uvægerligt positionerer sig i relation til både hinanden og Statsforvaltningen – og begge har noget at miste i kampen om anerkendelsen som den gode forælder, ret til at være bopælsforælder eller opnå mere samvær - bliver det vanskeligt at vurdere forældrenes reelle samarbejdsevne.

Statsforvaltningen optræder for forældrene både objektivt i form af specifikke strukturer og mekanismer, og subjektivt i form af mentale strukturer og skemaer for, hvordan verden skal opfattes og forstås. I den sammenhæng har fædre og mødre svært ved at gennemskue spillets regler i det juridiske felt, og gør derfor brug af advokater og frivillige organisationer, som er en kobling til det juridiske felt, og et forsøg på at tilegne sig en viden og forståelse af det juridiske felts spilleregler og sprog. Inddragelsen af sådanne "nye" aktører, der ligeledes skal positionere sig selv i relation til feltet, er ikke nødvendigvis mere tillidsskabende.

Det understreger yderligere den samlede situations paradoks, da tillid er en væsentlig forudsætning for et samarbejde, som i det juridiske felt anses som en kompetence forældrene skal være i besiddelse af, for at blive "anerkendt som forælder".

Lovgivning eller kultur?

Oplevelsen af at blive mødt som ligeværdige forældre forekommer kun sjældent hos fædrene. Fædrene oplever tvært i mod at blive mødt af et system, hvor de betragtes som sekundære forældre, og hvor tilgangen er: "(...)Goddag mor – og nåh, ja, hej far, du er her for resten også". Mødrene derimod, oplever, at veluddannede forældre automatisk tillægges gode

samarbejdsevner, god økonomi og mental sundhed. Her tager sagsbehandlingen ikke udgangspunkt i forældre, som er i sorg og bange for at miste tiden og samværet med barnet.

Favoriseringen sker ikke nødvendigvis på grund af det, som står i loven, men nærmere i fortolkningen af loven, hvor medarbejdernes vurdering af, hvem der er primær og sekundær forælder er bundet op på en kraftig kulturel forforståelse. Dermed kommer oplevelsen af faderrollen til at bære præg af, at være degraderet til en "økonomiske omsorgsgiver", hvor tiden, samværet og nærværet mellem far og barn ikke tillægges samme værdi som relationen mellem mor og barn.

Så spørgsmålet er, om de offentlige systemer har formået at følge med et faderskab og familieliv i udvikling? Med udgangspunkt i dette spørgsmål, ville det for offentlige institutioner og udøvende myndigheder derfor være interessant, at undersøge egen praksis i forforståelse af forælderrollen, opdragelsesværdier og kønsroller, samt hvilken betydning det har for sagsbehandlingen og billedet af manden som værende aktivt deltagende i børnenes liv - også efter samlivsophør.